

Folkminnen, meddelade af olika personer i Svedala, Oxie hd.

Ordspråk och talesätt

från Svedala, om ej annan ort är utsatt.

397

- Röja längepiva å tala karaor.
- När dä ä nåd kan dä va nock.
- Dä ä en rikti rackare.
- Fy för rackaren,
- Dä ä stort mä di store, di bär fitt å brö i lomman.
- Ja känner en inte åsså om ja styrter öfver en.
- Bätter opp - smör i gröden.
- Dä söger mi, sa Nils Jönsson skar si i vanta.
- Den som inte har vett i hoede han får ha i benen.
- Sjong inte om marnen, forr då kommer du i kattapivan ingan kväll.
- Så länge dä knagar, så håller dä.
- Dä mullnar i väster, sa karringen titta i öster.
- Dä går forr skraddare, skomagare. (går galet)
- Han mår som en prins i en gåsaridde.
- Den som spränger si tre gånger om dan, han har dälli hälsa.
- Dä ä inte farlitt å va stor man i en liden by.

- När snön ä närtyen blir dä räjn.
- Smens mär, skomagarns käring får mest gå barfutt.
- Glutta å själlhonga di ä lia forviddna. (Kämpinge, Skytts h:d)
- Dä skulle sködes en katt skulle rages. (Skall det vara nödvändigt) (Grönby, Wemmenhögs h:d)
- " Om där ä nåd anned?"
- " Nä nåd anned ä en kallalort."
- Dä ä sånt ovär, så man nämns inte köra ud en hong.
- Räjn ed står som spö i ^{Anders folkminnen} bäcken.
- Dä ä inte forr spärra å ge si i starradans. (Viby, Willands h:d)
- Dä va en fin ful.
- Där ä ulor i måsen.

Permsågen.

- En ung kvinna, som bodde i Gustafs socken (Wemmenh. h:d) för ett femtiotal år sedan, hade legat svårt sjuk till sängs i många år dä hon fick ett barn. Hon var mycket religiös af sig, och det kom ut ett rykte att de helige Ande varit öfver henne. Folk från när och fjärran gick till fots och körde med häst och vagn till kvinnans bostad, med-

förande mat och penningar, och alla voro glada öfver att få se den af Gud utkorade kvinnan och människornas son. Efter ett par års tid visade det sig dock att en läsarepräst var barnets fader

Bortbyting

- En liten flicka blef en gång bortröfvad af de troll, som bo i ättehögarna vid Västra Wemmenhög. Hon var borta länge, men en gång förlorade trollen sin makt öfver henne, och hon slapp ut ur ättehögarna och kom hem, men då var hennes hår bortrakadt.

Syfte

- Man skall aldrig ha yxor kvarsittande i huggekubben, för om hafvande kvinnor få se det, får barnet harläpp. (Hyby, Bara h:d)

Syfte

- Harar togrföras alltid med afskuret hufvud, ty om hafvande kvinnor skulle få se haren med hufvudet på, så skulle barnet få harläpp. (Hyby, Bara)

Gångängare

- I likkistor lade man ofta nål och tråd, för att den döde inte skulle kunna gå igen. (Grönby, Wemmenhögs h:d)

Segermösse

- Segermössebarn bli duktigare än andra barn och sådana var där ingen som hade makt med. (Grönby, Wemmenhögs h:d)

Sjukning mot sjukdom

- Min farfar var soldat, och när han en gång kom hem till Björkesåkra (Wemmenh. h:d) efter ett regementsmöte på Tvedörren var en bonde där som hade en kvinna i sin familj sängliggande sjuk. Bonden bad honom ta

geväret med sig och följa med honom hem. Man trodde inte att kvinnan var riktigt sjuk, hvarför min farfar skulle aflossa ett skott i "sjukrummet", så skulle det dåliga gå bort.

Persmsågen

- Härledning af namnet Spritlösa i Svedala, Oxie h:d. En bonde, som före Måns Nilsson ägde Marebäck, var glad i gille och brännvin, så glad till och med att han slutligen inte hade annat att göra än spela bank. Hans släkt köpte då det lilla stället, som kallas Spritlösa och gaf honom. Bonden brukade nu gå omkring och bjuda till gilles för bönderna och hade det förresten så tarfligt att han inte ens hade råd att köpa sig någon sprit, och just därför kom stället att kallas Spritlösa.

Tydn (bröllop)

- Regn på bröllopsdagen betyder att det regnar penningar åt brudparet. (Svedala, Oxie h:d)

Persmsågen

- Till en kraftig Gärds-härads-bonde, som förde Gärds härads standar vid bondetåget 1914 sade konungen: "De är stora i Gärds härad", och fick af bonden svaret: "Ja ers majestät, när de är fullväxta".

Pro om stonar.

- Ur ett bref till Historiska museet, Lund, från en 75-årig jägare A. Persson, Bjersgård, Norra Åsbo h:d: "Jag har sett tändt i två stenrör, har dem utanför där jag bor, det ena har stått stilla blåaktig i form som en kägla, det andra döper opp i luften det ena efter det andra det är mera

rödaktig, försvinner när det kommer upp några meter, om det kan vara från metall eller det är vattengas hvarför skall det endast vara i stenrör.

397

- Om linhöst i Grönby, Wemmenhögs h:d för ett 40-tal år sedan. Först rystes linet, när det var moget det vill säga när det var frö på det. Sedan sattes det i ring, sedan det var bundet. Sedan togs det hem och fröet knabbades af med en slags klubba. Fröet rensades och gömdes till nästa år. Linet lades sedan i en graf, en vattendamm som låg intill gården och fick så ligga flera dagar i vatten. Därefter breddes det på en rågstubb för att torka, bands sedan ihop till näjer och fick så ligga tills det var tid att bryta det. I en flera meter lång brytegrep värmdes så linet för att bli sprött, och så bars det till bryterskorna, som krossade bort skäfvorna. Skäfvorna eldade man sedan med. Sen skettes linet och häjlades därefter och på det viset fick man hör, blåar och skettefall. Höret var långt och mjukt, skettefall användes mycket till skjortor och lakan, blåarna spann man. Hör kardades inte men skettefall och blåar. Hela vintern spann och väfdes ända till klockan 9 på kvällarna. På en lagom stor bondgård med en 5 stycken pigor fanns ofta 5 rockar och två väfvar igång hela vintern. På sommaren blektes så räck-

orna. De pinnades fast i marken för att inte blåsa bort. Ofta togos de inte in öfver nätterna utan fingo stanna kvar ute på marken, men då vaktades de oftast af en man, som låg ute vid räckorna och bodde i ett litet hus, som kallades bläjeodda.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

397

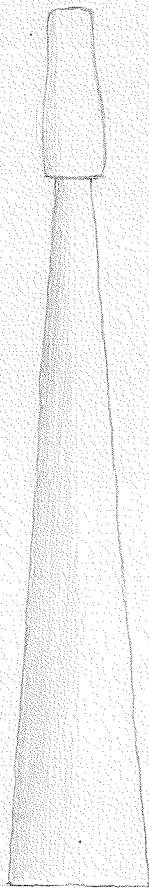
Då det var tvätt i Grönby prästgård började man klockan ett på natten. Det var en 50 år sedan. En gång tänkte drängarna skrämma tvättgummorna. De gingo upp på taket och tutade i skorstenen. Genast blef det lif nere i tvättstugan, och en af gummorna blef inte sen att ropa: "La voss lägge kors forr ellden," och sen det var gjort skulle eldsvåda vara otänkbar.

I Ramlösa by i Luggude härad finnes äldermanslåda och ett horn af koppar som åtfölja äldermannen.

I Söderviddinge by i Harjagers härad bytes älderman om Mårten, då den afgående äldermannen gör gille. Sysslan går om bland bönderna efter deras hemmansnummer. Byn har en kista med lock, som drages ut. I den förvaras byns handlingar och hornet som är af koppar. Äldermansinstitutionen finnes ännu kvar i denna by.

"Den di ska ha, den får di åsså om di ska ta en på sjöbottnen.

(Ingelstads härad)

Vomb.

90

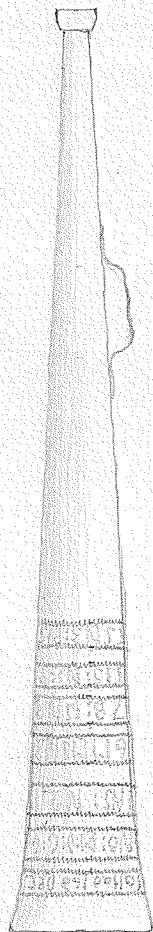
Byahorn från Vomb, Färs härad, af koppar
med trämunstycke. (Malmö museum)

397

Inskrifter:

OA , ONS , B P , H ,
DMCCCXX , SXXXXI , ITT , NP
BO , P , PIS + 18121 ,
NE , TTS ,

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sämla

91

Byahorn af koppar, med trämunstycke.

Från Sätöfta by, Höörs sn, Frosta

hd. (Malmö museum)

397

Inskrifter:

Sämla d. 16 d. December 1799

ANNO: M: D: C: C: L X X X V I I I

N° 1: N N S: N 2: P N S: N 3 4 P N S

N 5: M M S N 8: T I S: N 6: N M S

N 7: B I S: N 3: M P S: N 9: I M S

N 7: I I S: N 8: N I S: N 2: O N S

N 1: I T S: N 3: P I S

Register

397

Ask 40

Avela 4

Bededag 1

Begrafnings 6

Blasius 5

Bliele 5

Brandsyn 20,24,25

Brunntjäsä 12

Brännvin 6,11,12,26,39,56,58,60,61

Bröd 14

Byhorn 9,11,19,20,21,32,40,43,44,45,46,47,51,57,59,60,61,62,64,81,82,
89,90,91

Bylåda 9,19,20,21,22,25,27,30,32,34,41,42,43,44,46,47,51,53,56,57,59,
62,64,89

Byordning 23,28,30,33,35,36,48,53,57,67

Bystämman 17,19,20,26,27,32,40,43,44,46,47,51,57,59,60,61

Bytorg 62

Bytrumma 32,44

Bäckahäst 12

Bära maj i by 1,9,12

Böter 17,23,24,25,28,29,33,39,48,49,50,54,60,68,69,71,72,73

Dymmelvecka 2,12

Februari 1,2

Fastlagsmåndag 4,9

Fiskarna (stjärnbild) 3

Fjäder 40,42

Fjärdingsman 34

Fästepenningar 6

Gille 9,19,21,26,32,39,40,41,42,43,44,45,46,47,56,58,59,89

Glöd 6

Gås 20,32,71

Hafvande kvinna 86

Harläpp 86

Helgonamässe 60

Hoveri 8

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

397

Hund 72

Höstning 2

Handlingar (bys) 1,19,20,24,26,27,30,32,34,36,41,42,44,47,51,53,56,57,89

Jimmerlamm 3

Jul 2,6,8,11,12

Klara 3

Knäflingar 20,21,52,57,59,62

Kors 6,14,89

Kvickdrag 5

Kyrkobygge 80

Källor 11,42,56,62,64

Likkista 86

Lin 88

Lucia 1

Luntertun 80

Lågeld 6

Långfredag 3,4

Maj 1,4,9,25,45,51,56,57,60,81

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

397

Majning 65,81

Majstång 1,10,13,81,82

Michaeli 1,2,69

Midsommar 5,11,13,81

Mårten 19,20,21,24,26,32,39,40,41,42,43,44,45,46,52,58,89

Märken 2,8

Neker 5

November (byte af ålderman) 29,34,37,38

Ny (och när) 1,5

Nyårsdag 2,3

Omgångsbref 21,23,26,27,28,32,33,39,40,42,43,44,46,47,48,52

Pantning 49,54,71,74

Patrik 1

Pingst 1,12

Polykarpus 5

Psalmer (taga) 3

Påsk 6

Räkenskaper (bys) 24,26,29,32,34,40,51,62

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

397

Tvillingoxar 80

Vadmal 5

Valborg 4,12,67

Varulf 12

Vångagömmare 61,70

Vårarbete 1,2,8,14

Yxa 86

Ålderman 1,8,11,15,19,20,21,23,24,26,27,29,30,32,33,34,37,39,40,41,
42,43,44,45,46,47,48,49,50,51,52,53,56,57,58,59,60,61,62,
63,64,67,68,69,74,81,82,89

Åska 14

Ägg 9,12

Ängel 14

Ättehög 86

Öl 10

Salt 2

Samling (bys) 21,23 28,29,33,39,48,49,54,68,70,71

Sax 6

Segermössa 86

Sexmän 24,29,34,40,47

Sju Sofvare 3

Skogsnuva 4

Skola 8

Skärtorsdag 3

Slakt 5

Spinna 3,5,11

Stenar,där byemän samlas 20,21,64

Stenbocken 3

Stenröse 87

Stål 14,86

Tjänare 6,15,48,49

Tor 4,5

Trana 5

Troll 6,86